

BİBLİYOGRAFYA :

Ebû Dâvûd, "İmâre", 20; İbn Sa'd, *eṭ-Ṭabaḳât*, V, 549-550; Buhârî, *eṭ-Târîḫü'l-kebir*, VIII, 44; Belâzürî, *Fütûḫ* (nşr. Abdullah Enîs et-Tabbâ' – Ömer Enîs et-Tabbâ'), Beyrut 1407/1987, s. 120, 123, 126-127; İbn Ebû Âsım, *el-Âḫâd ve'l-meşânî* (nşr. Bâsım Faysal Ahmed el-Cevâbire), Riyad 1411/1991, III, 310; Taberî, *Târîḫ*, Beyrut 1411/1991, II, 277-283; İbn Düreyd, *el-İştîkâk*, s. 348; İbn Kânî, *Mu'cemû's-şahâbe* (nşr. Ebû Abdurrahman Salâh b. Sâlim el-Musarrâfî), Medine 1418/1997, III, 112-113; Merzûbânî, *Mu'cemû's-şu'arâ'* (nşr. F. Krenkow), Beyrut 1402/1982, s. 472; İbn Abdülber, *el-İstî'âb* (Bicâvî), IV, 1458; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, IV, 285-286; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), V, 768-770; VI, 353-354; Muhammed Hamidullah, *el-Veşâ'iku's-siyâsiyye*, Beyrut 1405/1985, s. 157-159; Ali b. Hüseyin Ali el-Ahmedî, *Mekâtîbü'r-Resûl*, Beyrut, ts. (Dâru Sa'b), I, 138-139; III, 456-457. MEHMET EFENDİOĞLU

MÜCEDDİD

(bk. TECDİD).

MÜCEDDİDİYYE

(المجددية)

Nakşibendiyye tarikatının

İmâm-ı Rabbânî'ye

(ö. 1034/1624)

nisbet edilen kolu

(bk. NAKŞİBENDİYYE).

MÜCEMMİ' b. CÂRIYE

(مجمع بن جارية)

Mücemmi' b. Cârîye

b. Âmir el-Evsî el-Ensârî

(ö. 60/680 [?])

Sahâbî.

Evs kabilesine bağlı Amr b. Avf oğullarındandır. Babası, münafıkların ileri gelenlerinden ve Mescid-i Dirâr'ın kurucularından Cârîye b. Âmir el-Evsî'dir. Mücemmi', Hz. Peygamber'in Medine'ye hicretinden sonra henüz çocukluk çağında iken İslâm'a girdi. Hudeybiye seferine katıldı ve Bey'atürrıdvân'da bulundu. Hayber Gazvesi'ne iştirak etti. Mescid-i Dirâr'ın yıkılışı esnasında buranın imamlık görevini yürüttüğü için kendisinin de münafık olduğu ileri sürüldü, ancak münafıkların bu mescidi açma konusundaki asıl amaçlarını bilmediğine dair yemin edince ithamdan kurtuldu.

İyi bir hâfiz olan Mücemmi' b. Cârîye, Kur'an metnini derleyen Medinelî altı sahâbiden biridir. Resûlullah'ın vefatından

kısa bir süre önce birkaç süre dışında Kur'an'ın tamamını bir araya toplamış ve bir nüsha meydana getirmişti. Hz. Peygamber'den sonraki dönemlerde daha çok Kur'an eğitimi ve öğretimiyle meşgul oldu. Hz. Ömer'in hilâfeti yıllarında Kubalılar mescidlerinde imam olmasını istediklerinde Mescid-i Dirâr'da imamlık yapması yüzünden halife önce müsaade etmediyse de daha sonra izin verdi. Mücemmi'in Hz. Ömer tarafından Kur'an öğretmek için Kûfe'ye gönderildiği ve orada Abdullah b. Mes'ûd'un kendisinden ders aldığı rivayet edilmektedir. Mücemmi' 60 (680) yılı civarında Medine'de vefat etti. Hz. Peygamber'den on hadis rivayet eden Mücemmi'den oğlu Ya'kûb b. Mücemmi', kardeşinin oğlu Abdurrahman b. Yezîd b. Cârîye, İkrime b. Seleme b. Rebîa ve Ebû't-Tufeyl Âmir b. Vâsile nakilde bulunmuştur. Rivayetleri Ahmed b. Hanbel'in *el-Müsned*'i, Ebû Dâvûd, Tirmizî ve İbn Mâce'nin *es-Sünen*'lerinde yer almaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, III, 420; IV, 226; Tirmizî, "Siyer", 6, "Fiten", 62; Ebû Dâvûd, "Cihâd", 144, "İmâre", 24; İbn Mâce, "Cenâ'iz", 33; Vâkıdî, *el-Megâzî*, I, 617-618; II, 657, 1046, 1047, 1058; İbn Hişâm, *es-Sîre*, IV, 174; İbn Sa'd, *eṭ-Ṭabaḳât*, II, 355; Belâzürî, *Ensâb*, s. 276; İbn Abdülber, *el-İstî'âb* (Bicâvî), III, 1363; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, V, 66-67; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), V, 776-777; a.mlf., *Tehzîbü't-Tehzîb*, X, 47.

MEHMET EFENDİOĞLU

MÜCERREBÂT

(المجربات)

Tecrübeye dayanan,
tekrar edilen deneyler sonunda
verilen hüküm anlamında
mantık terimi

(bk. ZARÛRİYYÂT).

MÜCERRED

(المجرد)

Bekâr yaşamayı tercih eden
sâlikin anlamında
tasavvuf ve tarikat terimi.

Sözlükte "bir şeyin kabuklarını soyarak onun özüne ulaşmak" mânasındaki tecrîd kelimesi, tasavvufta "sâlikin dünya ve âhîret nimetlerini bir yana bırakıp Allah'a yönelmesi ve sadece O'na gönül vermesi" anlamında kullanılmıştır (Kelâbâzî, s. 111; Herevî, s. 249; Şehâbeddin es-Sühreverdî, s. 526). Hz. Mûsâ'ya, "Nâlinlarını çıkar" (Tâhâ 20/12) şeklinde ilâhî hitabı sûfler,

"Kendini dünya ve âhîretten tecrîd edip sadece bana bağlan" diye yorumlamışlardır (Ankaravî, s. 272). Bu anlamda mücerred, "dünya ve âhîret kaygısını bir yana bırakıp Allah'a gönül veren ve sadece O'na bağlanan derviş" demektir. Sûfler sâlikin gönülünde Allah'tan başka bir şeye yer vermemesine tecrîd, Allah'a gönül verdiği için kendinden geçip tek (ferd) olan Allah'tan başka hiçbir şeyi düşünmemesine de tecrîd adını vermişlerdir. Bu bağlamda tecrîd ve tefrîd birbirini tamamlamaktadır.

Tasavvuf yoluna giren bir kişinin Allah'a tam mânasıyla yönelmesi, O'ndan başka her şeyden kendisini tecrîd etmesi, bazı zâhid ve mutasavvıflarda evlenmemek ve evlât sahibi olmamak gerektiği kanaatini meydana getirmiştir. Bu kanaati taşıyanlar evlenmeyi tecrîde engel olarak görmüşlerdir (bk. A'ZEB). Sekiz ünlü zâhiden biri olan Âmir b. Abdullah'ın et yememeyi ve evlenmemeyi zühdün gereği gördüğü, ilk sûflilerden Bişr el-Hâfî'nin de bekâr yaşamayı tercih ettiği kaydedilmektedir. Ancak bu anlayış sûfliliğin bir ilkesi olarak görülmemiştir. Bekârlığı dinle ilgilendirek evlenmeyen Âmir eleştirilmiş, hatta Şam'a sürülmüştür. Bişr el-Hâfî, bekâr yaşadığı halde evli olan Ahmed b. Hanbel'in kendisinden üstün olduğu kanaatindeydi (Gazzâlî, II, 24). Bu anlayış fütüvvet ehli ve ahiler arasında da görülür. Sühreverdî, 'Avârifü'l-ma'ârif isimli eserinde tasavvufu ilgilili bu meseleyi "müteehhil" ve "mücerred" başlıkları altında incelemiştir.

Bekâr yaşama (mücerretlik) sadece sûflilere has bir uygulama değildir. Nitekim Takıyyüddin İbn Teymiyye gibi bazı âlimler evli olmanın faziletine inanmalarına rağmen bekâr yaşamayı tercih etmişlerdir. Abdülfettâh Ebû Gudde, *el-Ulemâ'ü'l-üzzâb* adlı eserinde İbn Cerîr et-Taberî, Zemaşşerî, Nevevî ve İbn Teymiyye gibi hiç evlenmemiş yirmi âlimin hayatını anlatır. Fârâbî ve Ebû Bekir er-Râzî de bekâr yaşamış ünlü filozoflardır.

Bekârlık, Balım Sultan tarafından örgütlenen Bektaşîlik'te önemli bir makam haline gelmiştir. Bektaşîliğin Çelebîler kolu Hacı Bektâş-ı Velî'nin evli ve çocuk sahibi olduğu, Babalar kolu onun evlenmediği, ancak yol evlâtları bulunduğu görüşündedir. İkrar veren bekâr tâlip evlenmeyeceğine dair söz verirse mücerred olur. Mücerred olan dervişin sözünde durmayıp evlenmesi hoş karşılanmaz. Ahmed Rifat, mücerred âyininin sadece Hacıbektaş'taki pîrevinde bulunan Balım Sultan Türbe-